

28 Αυγούστου 2015

Μονοθεΐα, πολυθεΐα και σωτηρία της ψυχής

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η απόδοση ιδιοτήτων ειδωλολατρίας στις ποικίλες προσκολλήσεις της ψυχής συνιστά μια μεταφορά. Η ψυχή στις περιπτώσεις αυτές δεν ομολογεί βέβαια θρησκευτική πίστη σε αντικείμενα ή πρόσωπα ή καταστάσεις, δεν παύει να συμπεριφέρεται όμως με τρόπο που δείχνει μικρή ή μεγάλη άρση της λατρευτικής στάσης προς τον αληθινό Θεό.

Τα έκτοπα κέντρα του ψυχισμού, τα οποία τροφοδοτούν και τις ψυχικές συγκρούσεις, λειτουργούν ως πηγή παθολογικής προσκόλλησης σε πρόσωπα ή ανθρώπινες καταστάσεις, προσκόλλησης συνήθως εμπαθούς, η οποία εύλογα αφαιρεί από την ψυχή την ενέργεια την απαραίτητη για τον δυναμισμό της χριστιανικής ζωής, αλλά και αποπροσανατολίζει τις κινήσεις της από τον ορθό στόχο. Επιπλέον, οι ψυχικές συγκρούσεις άλλοτε μεν αντανakλούν την διαπάλη των υγιών κινήσεων της ψυχής προς τις εμπαθείς κινήσεις, ενώ άλλοτε δεν αποτελούν παρά αγώνα επικράτησης δύο ή και περισσοτέρων εμπαθών κινήσεων για το ποιά τελικά 'θεότητα' θα κυριαρχήσει.

Αλλά αν η κυριαρχία των παθών εμποδίζει την έμπρακτη λατρεία του αληθινού Θεού μέσα στην ζωή του πιστού, γιατί οπωσδήποτε να λαμβάνει τα χαρακτηριστικά ψευδούς λατρείας (εξ ου και 'πολυθεΐα'); Ποιό στοιχείο της συμπεριφοράς του χριστιανού τήν μετατρέπει σε λατρεία, δηλαδή ιερουργία; Η απάντηση νομίζω ότι βρίσκεται στο στοιχείο της *κυριότητας* το οποίο εδώ διαστρεβλώνεται. Ο Θεός είναι Θεός ως Κύριος, γι' αυτό και οι συχνότατες σχετικές προσφωνήσεις Του στην Αγία Γραφή (με χαρακτηριστικώτερη την ομολογία του αποστόλου Θωμά «ο Κύριός μου και ο Θεός μου!», Ιω. 20: 28). Ο Θεός εγείρει αξιώσεις κυριότητας επί του ανθρώπου, μιας κυριότητας η οποία κατακτήθηκε τόσο με την Δημιουργία όσο και με την Θεία Οικονομία (το Αίμα Του). Φυσικά, όπως γνωρίζουμε από σωρεία καινοδιαθηκικών και πατερικών μαρτυριών, πρόκειται για μια κυριότητα όχι εξουσίας αλλά διακονίας, κατά την οποία ο Κύριος είναι ο υπηρέτης της σωτηρίας μας, ενώ από τον άνθρωπο ζητείται, ως ευγνώμονη ανταπόκριση, να προσφέρει λατρεία ευάρεστη στον Θεό την ζωή του συμμορφωμένη με το θέλημά Του (Ρωμ. 12: 1-2).

Συνεπώς, εάν ισχύει ότι όπου εκχωρήσει κανείς *εθελούσια* την επ' αυτού κυριότητα εκεί θα προσφέρει συνακόλουθα και την λατρεία του, τότε η δουλεία στα πάθη σημαίνει αυτόματα και ειδωλολατρεία. Το ίδιο συμβαίνει και με τη δουλεία προς ανθρώπους ή καταστάσεις, αφού πάντοτε υποκρύπτεται κάποιος πάθος που την κινεί. Αλλά καθώς κανένα πάθος δεν έρχεται μόνο του αλλά συνοδευόμενο και από άλλα συναφή, αφού όλα συνεργάζονται άοκνα για την πολυδιάσπαση της ψυχής,

είναι επόμενο ότι μια υποδούλωση σε κάποιο πάθος δεν είναι ποτέ 'μονοθεϊστική'. Μόνο η αγάπη προς τον Θεό έχει αυτή την ικανότητα να συνάγει τα πάντα προς την μονοθεΐα, και τούτο επειδή μόνο ο Θεός αποτελεί ενότητα- και μάλιστα την ενότητα εκείνη η οποία έχει τη δύναμη και την βούληση να θεραπεύσει όλες τις διασπάσεις που εμφιλοχωρούν στον κόσμο.

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι ο αγώνας για την ψυχική ενότητα δεν αποτελεί μια προσπάθεια που αρχίζει 'εκ του μηδενός', αλλά κινητοποιείται και διευκολύνεται από θεμελιώδεις θεολογικές προϋποθέσεις περί του ανθρώπου οι οποίες ορίζουν την ψυχική δομή του. Και αυτές είναι οι καταβολές του 'κατ' εικόνα' οι οποίες αντανακλούν τους λόγους του ανθρωπίνου όντος οι οποίοι εμφυτεύθηκαν κατά την πλάση του, λόγους ενοποιητικούς και γι' αυτό αγιαστικούς. Η ενότητα πηγάζει από τον Θεό επειδή Αυτός είναι απλός και ενοειδής, στοχεύει δε στην αγιότητα με την οποία και συμπίπτει επειδή ο Θεός είναι ο Άγιος. Ο μεγάλος δάσκαλος της Ορθόδοξης Θεολογίας π. Δημήτριος Στανιλοάε θα γράψει:

«Μπορεί κανείς να πει πως στη βάση ολόκληρου του κόσμου υπάρχει μια ενότης αόρατη, που δεν μπορεί να ξεχωριστεί, να οριστεί, όμοια με την ενότητα του ανθρωπίνου προσώπου, ή με εκείνη που βρίσκεται στη βάση των προσώπων ως ανθρωπίνη φύση. Είναι μια ενότης μέσα στην οποία περιλαμβάνονται δυνάμει οι προσωπικές ενότητες, που κι αυτές δεν είναι δυνατό να οριστούν, αλλά είναι δυνατό να θεωρηθούν στα όργανά τους και στις πνευματικές και σωματικές εκδηλώσεις τους... Η ενότης του κόσμου, ακόμη κι αυτή, δεν μπορεί να είναι η εσχάτη βασική πηγή κι ο έσχατος φορέας των ενοτήτων τις οποίες περιλαμβάνει. Γιατί εξαρτάται κι αυτή από τις ενότητες που τη συνθέτουν. Είναι συνάρτησή τους, καθώς κι αυτές είναι με τη σειρά τους συναρτήσεις της. Όλες πρέπει να στηρίζονται σε μια ανώτατη ενότητα, από την οποία αντλούν τη δύναμη να υποβαστάζονται αμοιβαία μέσα στην ποικιλία τους» (π. Δημήτριος Στανιλοάε).

Ενυπάρχει δηλαδή σαφώς μια κοσμολογική ιεραρχία ενοτήτων, μια ιεραρχία όμως η οποία έχει ως αποστολή να έλκει προς τα άνω. Τα κορυφαία της ιεραρχίας αυτής έλκουν προς εαυτά τα κατώτερα. (Κατά τούτη την πρωτοτυπία της αποτελεί και υπόδειγμα κάθε ανθρωπίνης ιεραρχίας!). Ο Θεός ως ενότητα δηλαδή, έχει βάλει ανεξίτηλα την σφραγίδα Του στις ενδοκοσμικές πραγματικότητες καθιστώντας την ενότητά τους σκοπό της ύπαρξής τους. Συνεχίζει: «Ο κόσμος είναι ένας μόνο χάρη σ' αυτό το υπέρτατο Εν, το υπερβατικό, λόγω του ότι προέρχεται απ' αυτό το Εν... Σ' αυτό δεν είναι δυνατό να παρουσιαστεί καμιά διαίρεση, κανένα σχίσμα» (π. Δημήτριος Στανιλοάε).

Φυσικά ο πόθος της ψυχικής ενότητας συχνά σφάλλει στις μεθόδους του και αποτυγχάνει στην στόχευσή του. Ποικίλες ανθρωπίνες επινοήσεις επιστρατεύονται

προκειμένου να δημιουργηθή βίωμα ψυχικής ενότητας. (Ενδεικτικά, ο έρωτας επιδιώκεται πιεστικά και βεβιασμένα προκειμένου να νοιώσει κανείς 'θεραπευμένος' από τα τραύματά του, ιδεολογίες κινητοποιούνται ώστε να δοθή μια αίσθηση συνοχής στο υποκείμενο, νεοεποχήτικες μέθοδοι ή ακόμη και ουσίες χρησιμοποιούνται για να αισθανθή ο χρήστης ήρεμος και 'ενωμένος' με το σύμπαν, φανατισμοί και εμμονές παρέχουν κάποια ψευδοσυνοχή και μείωση του άγχους). Στην διεργασία αυτή οι προσδοκίες διαψεύδονται οδηγώντας, είτε σε νέα εξερεύνηση τρόπων ενότητας, είτε σε ήττα και συμβιβασμό. Μερικές φορές σχηματίζει κανείς την εντύπωση ότι ο άνθρωπος, σαν τους Ισραηλίτες, «περιμένοντας την μονοθεΐα παρηγορείται με την πολυθεΐα» (Ιωάννης Κορναράκης).

Παρατήρηση: Η παρούσα ανάρτηση αποτελεί απόσπασμα από το άρθρο του π. Βασίλειου Θερμού, Ψυχιάτρου Νέων και Εφήβων, "Η ψυχή ως μονοθεϊστική και πολυθεϊστική"

Περιοδικό: "Ψυχής δρόμοι", τεύχος 8, Εκδόσεις "Αρμός"